

Резюме

Палюх Л. М. Деякі питання систематизації норм про кримінальну відповідальність за злочини проти правосуддя за правом пострадянських країн.

У статті здійснено порівняльно-правове дослідження норм про кримінальну відповідальність за посягання на службових осіб – учасників відносин у сфері судочинства і виконання судових рішень, розміщення відповідних норм в системі Особливих частин кримінальних кодексів пострадянських країн. На основі аналізу кримінального законодавства зарубіжних країн, виходячи з розуміння концепції об'єкта злочинів проти правосуддя, сформульовано пропозиції до чинного КК України щодо вдосконалення норм про кримінальну відповідальність за злочини проти правосуддя.

Ключові слова: злочини проти правосуддя, кримінальна відповідальність, судочинство, виконання судових рішень.

Резюме

Палюх Л. М. Некоторые вопросы систематизации норм об уголовной ответственности за преступления против правосудия по праву постсоветских стран.

В статье осуществлено сравнительно-правовое исследование норм об уголовной ответственности за посягательство на должностных лиц – участников отношений в сфере судопроизводства и исполнения судебных решений, размещения соответствующих норм в системе Особенной части Уголовного кодекса постсоветских стран. На основе анализа уголовного законодательства зарубежных стран, исходя из понимания концепции объекта преступлений против правосудия, сформулированы предложения к действующему УК Украины относительно совершенствования норм об уголовной ответственности за преступления против правосудия.

Ключевые слова: преступления против правосудия, уголовная ответственность, судопроизводство, исполнение судебных решений.

Summary

Palyukh L. Some Issues about the Systematization of Rules on Criminal Liability for Crimes Against Justice in the Law of the Post-Soviet Countries.

This article deals with a comparative legal research of the rules on criminal responsibility for attacks on officials who are participants of relations concerning justice and judicial decisions execution, placing of relevant rules in the system of the Special part of Criminal Code of former Soviet countries. Based on the analysis of the criminal legislation of foreign countries, grounded on the object of crimes against justice concept the proposals to current Criminal Code of Ukraine concerning improvement of the rules on criminal liability for crimes against justice have been formulated.

Key words: crimes against justice, criminal liability, proceedings, execution of judgments.

УДК 343.268; 343.24

О. Г. ПАНЧАК

Оксана Григорівна Панчак, кандидат юридичних наук, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка

ПРИМУСОВІ ЗАХОДИ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ ТА ІНШІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВІ НАСЛІДКИ: ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ

Кримінальний кодекс України¹ у ч. 3 ст. 3 закріплює, що лише ним визначаються караність та інші кримінально-правові наслідки злочинного діяння. Окрім того, нині чинний Кримінальний кодекс України (далі – КК України) закріплює також і кримінально-правові наслідки вчинення суспільно небезпечних діянь. Такими наслідками вчинення злочинів та суспільно небезпечних діянь є: реальне відбування покарання, звільнення від покарання, звільнення від відбування покарання, звільнення від кримінальної відповідальності, примусові заходи медичного характеру, примусові заходи виховного характеру, примусове лікування, спеціальна конфіскація, заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Щодо окремих випадків законодавець чітко вказує, що деякі із них можуть застосовуватися лише самостійно, інші – як самостійно, так і поряд з іншими із вказаних кримінально-правових наслідків, а ще інші – тільки поряд. Проте не поодинокими є випадки, коли правозастосовник матиме правові підстави для застосування одночасно декількох із вказаних наслідків, а законодавець щодо таких випадків не визначає, чи всі такі повинні бути застосовані, чи лише один із них. Особливо багато питань постає при можливості застосування примусових заходів медичного характеру (далі – ПЗМХ) та інших кримінально-правових наслідків. Адже щодо перших законодавець в окремих випадках вимагає їх застосовувати лише самостійно, в інших – прирівнює до покарання, а ще в інших – вказує на можливість їх застосування разом із покаранням. Проте багато ситуацій, коли можливе застосування як ПЗМХ, так і інших кримінально-правових наслідків, залишаються неврегульованими.

Практична значущість окресленої проблеми є очевидною, оскільки неправильне застосування закону про кримінальну відповідальність в цій частині грубо порушуватиме права особи, яка зазнаватиме більших правообмежень, аніж мала б.

© О. Г. Панчак, 2015

Варто відмітити, що проблема ПЗМХ не надто часто досліджується в науці кримінального права, однак зовсім поза увагою науковці-криміналісти її також не залишають. Так, останнім часом аналізу ПЗМХ були присвячені дисертаційні дослідження І. В. Жук² та М. М. Книги³. Значну увагу цьому питанню було приділено також і в монографічному дослідженні проблем осудності та неосудності В. М. Бурдіна⁴. У вказаних працях їх автори детально аналізували поняття, правову природу, мету, підстави та порядок застосування ПЗМХ, осіб, до яких такі застосовуються; місце відповідного інституту в системі кримінального права України тощо. Однак питанню застосування ПЗМХ у випадках, коли є підстави для застосування й інших кримінально-правових наслідків, увага практично не приділялася. Тому розв'язання проблеми застосування ПЗМХ поряд чи замість інших кримінально-правових наслідків і є метою цієї статті.

Очевидно, що однозначно вирішувати питання про застосування інституту ПЗМХ допомогло би чітке розуміння їх правової природи та їх співвідношення з іншими названими кримінально-правовими наслідками. Проте ані законодавча дефініція, ані місце ПЗМХ в системі КК України, ані наукові розвідки цієї проблеми, не дають чітких відповідей на поставлені питання. Так, у нормативній дефініції ПЗМХ (ст. 92 КК України) законодавець не вказує ані на родову приналежність цього поняття, ані на усі його істотні видові ознаки, що дозволяли би відмежовувати це поняття від інших видових. Розміщення статей, що закріплюють інститут ПЗМХ, у Розділі XIV Загальної частини «Інші заходи кримінально-правового характеру» поряд зі статтями про примусове лікування та спеціальну конфіскацію, і проведення системного тлумачення цих структурних елементів КК України також не дозволяє виділити жодних чітких ознак, які б сприяли встановленню правової природи та співвідношення ПЗМХ з іншими кримінально-правовими наслідками, через, по-перше, невизначеність відповідного родового поняття «інші заходи кримінально-правового характеру», а також через абсолютну відмінність тих видових понять, які законодавець об'єднав вказаним родовим.

Наукові розвідки правової природи ПЗМХ є цікавими, у них дослідники як спираючись на чинне законодавство, зарубіжний досвід, так і на наукові розробки, виводять власні авторські концепції поняття ПЗМХ та їх сутності⁵. Проте аналіз таких показав, що вони мало можуть бути корисними для вирішення проблем застосування ПЗМХ у випадках, коли є підстави для застосування й інших кримінально-правових наслідків.

Тому, спробуємо вирішити поставлені питання, спираючись на наявний законодавчий матеріал та принципи сучасного кримінального права:

ПЗМХ та реальне відбування покарання. Законодавець, хоча і дуже неоднозначно, проте все ж врегулює проблему застосування ПЗМХ та реального відбування покарання. Так, за вчинення обмежено осудною особою злочину – можуть застосовуватися і реальне відбування покарання, і ПЗМХ (ч. 2 ст. 20 КК України); а щодо особи, яка вчинила злочин у стані осудності, але захворіла до постановлення вироку або під час відбування покарання на психічну хворобу, що позбавляє її можливості усвідомлювати свої діяння або керувати ними, – замість реального відбування покарання – ПЗМХ, відбуття яких в подальшому прирівнюється до реального відбування покарання (час перебування особи в медичній установі зараховується у строк відбування покарання) (ч. 3 ст. 19, ст. 84 КК України, ч. 3 ст. 515 Кримінального процесуального кодексу України⁶ (далі – КПК України)). Із сказаного випливає, що в одному випадку законодавець практично прирівнює (розглядає як взаємозамінні) реальне відбування покарання та ПЗМХ, а отже, особа, відбувши ПЗМХ, після проведення відповідних перерахунків може навіть вважатися такою, що відбула призначене їй покарання. Однак, в іншому випадку (щодо обмежено осудних), законодавець передбачає одночасне застосування обох цих кримінально-правових наслідків, тобто одночасне застосування до особи подвійних правообмежень. Справедливим усуненням окресленої неоднозначності, міг би бути підхід, запропонований В. М. Бурдіним, згідно якого щодо осіб, які були суб'єктами злочину і не втратили можливості забезпечувати свідомо-вольового контролю за своєю поведінкою після його вчинення (якими є обмежено осудні), не слід застосовувати ПЗМХ, а вони самі можуть з власної волі вирішувати, чи звертатися їм за психіатричною допомогою, чи ні⁷.

Неврегульованим, проте, залишається питання щодо особи, яка вчинила злочин в стані осудності, проте захворіла до постановлення вироку або під час відбування покарання на психічний розлад (психічну хворобу), що позбавляє її можливості повною мірою усвідомлювати свої діяння та (або) керувати ними (тобто особа неповною мірою може усвідомлювати свої діяння та (або) керувати ними). Таку законодавчу мовчанку можна розуміти по-різному. Дискусійності ще й додає формулювання п. 3 ч. 1 ст. 93 КК України, у якому законодавець вказує лише на наявність в особи психічної хвороби і не конкретизує її вплив на свідомість та волю такої особи. Вважаємо, що до вказаної особи повинні бути застосовані за наявності належних підстав та умов відповідні кримінально-правові наслідки, оскільки жодних ані матеріальних, ані процесуальних перешкод для цього немає (особа хоча і не в повній мірі, проте може усвідомлювати свої діяння та керувати ними). Однак ПЗМХ до таких осіб не можуть бути застосовані (ані замість, ані поряд з іншими наслідками), з огляду на таке: 1) за загальним правилом, ПЗМХ є самостійним кримінально-правовим наслідком, що застосовується до осіб, щодо яких не можуть бути досягнуті цілі покарання, через те, що вони не можуть усвідомлювати свої діяння або не можуть керувати ними; а вказані особи такими не є; 2) законодавець врегулює застосування звільнення від покарання за хворобою чи випадки, коли особа йому не підлягає, із можливістю застосування ПЗМХ лише щодо осіб, які вчинили злочини в стані осудності, проте до постановлення вироку або під час відбування покарання захворіли на психічну хворобу, що позбавляє їх можливості усвідомлювати свої діяння або керувати ними (ч. 3 ст. 19, ст. 84 КК України), а тому припис п. 3 ч. 1 ст. 93 КК України потрібно тлумачити саме з урахуванням системних зв'язків між вказаними статтями, а

також з урахуванням того, що сама наявність в особі психічного захворювання, яке не позбавляє її можливості усвідомлювати свої діяння або керувати ними, може бути медичним критерієм осудності (ч. 1 ст. 19 КК України); 3) виходячи з принципу, що усі сумніви повинні тлумачитись на користь особи, діяння якої оцінюється. Однак, як вже зазначалося вище, вказані особи можуть за власним бажанням звернутися за психіатричною допомогою.

ПЗМХ та звільнення від покарання. КК України не містить припису, у якому би прямо було вирішено, який із вказаних кримінально-правових наслідків повинен бути застосований до особи, якщо є підстави для застосування обох із них. Очевидно, що може йтися лише про обмежено осудних осіб, які вчинили злочин, чи про осіб, які вчинили злочин в стані осудності, проте захворіли до постановлення вироку на психічну хворобу, що позбавляє їх можливості усвідомлювати свої діяння або керувати ними. Описана проблема виникає лише тоді (особливо щодо другої категорії вказаних осіб і щодо тих видів звільнення від покарання, які залежать від позитивної поведінки особи після вчинення злочину), коли в суду є переконання, що ще до захворювання вже були наявні відповідні підстави для такого звільнення. Вважаємо, що із названих двох кримінально-правових наслідків до особи повинно бути застосовано лише звільнення від покарання, з огляду на наступне: 1) звільнення від покарання є такою формою реалізації кримінальної відповідальності, коли завдання останньої вже по суті є досягнутими на момент її застосування, тобто особа чи її діяння вже втратили свою суспільну небезпеку, особа своєю поведінкою вже довела своє виправлення і готовність не порушувати більше кримінальний закон (тобто ціль запобігання вчинення злочинів практично досягнута). Тому до таких осіб не доцільно застосовувати як інші форми реалізації кримінальної відповідальності, так і з тих самих причин – ПЗМХ. Адже останні і відрізняються від добровільної психіатричної допомоги особливими правообмеженнями та метою запобігання вчиненню особою суспільно небезпечних діянь; 2) відповідно до ч. 4 ст. 503 КПК України ПЗМХ застосовуються лише до осіб, які є суспільно небезпечними. Тому, якщо є підстави для звільнення особи від покарання з підстав втрати нею суспільної небезпеки, то відповідно до неї і немає підстав для застосування ПЗМХ; 3) щодо обмежено осудних, які вчинили злочин, то, виходячи із буквального тлумачення припису, закріпленого у ч. 2 ст. 20 КК України, ПЗМХ можуть застосовуватися до таких осіб лише разом із призначенням покарання (яке у разі звільнення від покарання не призначається), на що вказує єдина сполучник «і». На такій же позиції стоїть і Пленум Верховного Суду України (п.п. 6, 7 Постанови від 03.06.2005 р. № 7 «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування»⁸); 4) як вже вказувалося, за загальним правилом, ПЗМХ є самостійним кримінально-правовим наслідком, який не застосовується одночасно з іншими; 5) нарешті, це відповідає принципам справедливості, рівності та що, всі сумніви повинні тлумачитись на користь особи, діяння якої оцінюється (адже звільнення від покарання є більш сприятливим для особи наслідком, аніж застосування ПЗМХ). Однак, якщо через психічну хворобу особи, яка в стані осудності вчинила злочин, у суду виникає сумнів у наявності підстав для звільнення її від покарання, то слід застосовувати лише ПЗМХ, а після одужання – вирішувати питання про її кримінальну відповідальність. Аналогічно також повинно вирішуватися питання на користь звільнення особи від покарання, коли є підстави для звільнення (повного) від покарання на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

ПЗМХ та звільнення від відбування покарання. Вважаємо, що правила застосування вказаних двох кримінально-правових наслідків (за наявності підстав для застосування їх обох) повинні бути такі ж, як і щодо реального відбування покарання і ПЗМХ. Адже ефективність звільнення від відбування покарання, досягнення цілей кримінальної відповідальності внаслідок застосування цієї форми її реалізації досягається, в тому числі, і після засудження особи, внаслідок покладення на неї певних додаткових обов'язків, встановлення відповідних вимог до її поведінки. При цьому враховується її усвідомлена та вольова позитивна поведінка протягом певного строку після набрання обвинувальним вироком суду чи ухвалою суду (щодо питань, які вирішуються під час виконання вироків) законної сили, яка і впливає на остаточність такого звільнення. А тому, щодо осіб, які вчинили злочин у стані осудності, але захворіли до постановлення вироку на психічну хворобу, що позбавляє їх можливості усвідомлювати свої діяння або керувати ними, повинні бути застосовані правила ч. 3 ст. 19 КК України, ст. 515 КПК України, а щодо осіб, які вчинили злочини в стані обмеженої осудності, – ч. 2 ст. 20 КК України.

ПЗМХ та звільнення від кримінальної відповідальності. Аналогічно як і щодо звільнення від покарання, вважаємо, що якщо є підстави для застосування до особи і ПЗМХ, і звільнення від кримінальної відповідальності, то особа повинна бути лише звільнена від кримінальної відповідальності, з урахуванням вже наведеної вище аргументації (проте з уточненням, що звільнення від кримінальної відповідальності не є формою її реалізації). Єдиною перешкодою для цього може бути процесуальна вимога про надання згоди особи на таке звільнення, яка, очевидно, під впливом психічного захворювання не буде усвідомленою. Однак, якщо така згода вже була надана ще в ході досудового розслідування, то виникнення психічного захворювання на час судового провадження, вважаємо, не може бути перешкодою для звільнення особи від кримінальної відповідальності, оскільки ст. 288 КПК України вимагає від суду з'ясувати ще лише думку потерпілого щодо можливості звільнення підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності. Проте, щодо умовних видів звільнення від кримінальної відповідальності (ст. 47, ч. 1 ст. 97 КК України), то, оскільки остаточність таких залежить від усвідомленої та вольової поведінки особи після їх застосування, то їх припустимо застосовувати лише до осіб, які можуть усвідомлювати та керувати своїми діяннями, тобто до тих, що вже вилікувалися.

ПЗМХ та примусові заходи виховного характеру. Щодо названих двох наслідків, то, виходячи із міркувань, які вже висловлювалися щодо ПЗМХ та умовних видів звільнення від кримінальної відповідальності, а також щодо звільнення від відбування покарання, підхід до їх застосування повинен бути аналогічний. Адже примусові заходи виховного характеру можуть досягти своїх цілей лише при їх застосуванні до осіб, які можуть усвідомлювати свої діяння та керувати ними. Більше того, у законодавстві встановлено пряму заборону направляти до спеціальних навчально-виховних установ відповідно до п. 5 ч. 2 ст. 105 КК України дітей та підлітків, які мають психічні хвороби (п. 11 Інструкції про медичне обстеження дітей і підлітків, які направляються до загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання⁹). Варто зазначити, що за наявності підстав для звільнення обмежено осудної особи від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру, лише такий наслідок може бути до неї застосований, враховуючи аргументацію, що наводилася вище, оскільки ст. 105 КК України не передбачає призначення покарання. Виходячи із висловлених міркувань, лише ПЗМХ можуть бути застосовані й до особи, яка в стані неосудності та до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння, що підпадає під ознаки діяння, передбаченого Особливою частиною КК України.

ПЗМХ та примусове лікування. Буквальне тлумачення ст. 96 КК України, п. 10 ч. 1 ст. 368, п. 7 ч. 1 ст. 537 КПК України дозволяє стверджувати, що примусове лікування, як кримінально-правовий наслідок, може бути застосоване лише до осіб, які вчинили злочини в стані осудності чи обмеженої осудності, в обвинувальному вирокі при призначенні їм покарання чи під час виконання вироку суду. А тому, ПЗМХ можуть бути застосовані поряд із покаранням і примусовим лікуванням лише щодо обмежено осудних осіб, які вчинили злочин, а також ПЗМХ можуть бути застосовані до осіб, які під час відбування покарання і примусового лікування захворіли на психічну хворобу, що позбавляє їх можливості усвідомлювати свої діяння або керувати ними. Проте застосовуватися ПЗМХ і примусове лікування одночасно в останньому випадку будуть лише за наявності для цього відповідних можливостей.

ПЗМХ та спеціальна конфіскація. Спеціальна конфіскація є чи не єдиним кримінально-правовим наслідком (іншим заходом кримінально-правового характеру), щодо якого законодавець сам чітко врегулював порядок застосування його, а також інших кримінально-правових наслідків. Так, враховуючи ст. 96¹, ч. 3 ст. 96² КК України, ПЗМХ і спеціальна конфіскація можуть застосовуватися разом, в тому числі і щодо осіб, які вчинили в стані неосудності суспільно небезпечні діяння.

ПЗМХ та заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб. Проблеми із одночасним застосуванням чи незастосуванням вказаних наслідків не виникають, з огляду на наступне: по-перше, такі застосовуються до різних суб'єктів; а, по-друге, підставою для застосування заходів кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб є лише вчинення відповідною фізичною особою злочину, не залежно від кримінально-правових наслідків, що будуть застосовані до неї. Єдине, на що хотілося б звернути увагу, це те, що якщо відповідною фізичною особою в стані неосудності буде вчинено суспільно небезпечне діяння, яке підпадає під ознаки діяння, передбаченого у статтях, перелічених у ст. 96³ КК України, то до належної юридичної особи заходи кримінально-правового характеру не будуть застосовуватися, оскільки підставою для застосування таких є лише вчинення злочину.

Отже, підсумовуючи проведені дослідження, можна констатувати, що, виходячи із нині чинного законодавства та принципів кримінального права, ПЗМХ із окремими кримінально-правовими наслідками (реальне відбування покарання, звільнення від відбування покарання, примусове лікування, спеціальна конфіскація), за наявності підстав для застосування їх обох, можуть застосовуватися разом (одночасно); щодо інших кримінально-правових наслідків (звільнення від покарання, звільнення від кримінальної відповідальності), то якщо є підстави і для їхнього застосування, і для застосування ПЗМХ, то лише перші із них повинні бути застосовані; нарешті, мають місце випадки, коли саме ПЗМХ лише або насамперед (до одужання) можуть застосовуватися замість інших кримінально-правових наслідків (реальне відбування покарання, звільнення від відбування покарання, примусові заходи виховного характеру). Однак, враховуючи сутність та мету застосування ПЗМХ, такі є самостійним кримінально-правовим наслідком, а тому передбачення у чинному КК України можливості застосування їх поряд із іншими кримінально-правовими наслідками, що виступають формами реалізації кримінальної відповідальності, є порушенням прав особи та принципів кримінального права. Тому варто би було законодавцеві як внести відповідні зміни в існуючі норми, так і закріпити правила застосування чи ПЗМХ, чи інших кримінально-правових наслідків, коли є підстави для застосування їх обох.

Очевидно, що проведені дослідження не вичерпує повністю цієї проблематики, адже із запровадженням у кримінальне законодавство кримінальних проступків виникнуть нові питання щодо застосування ПЗМХ та інших кримінально-правових наслідків. Потребують також ґрунтовних розробок правила застосування й інших кримінально-правових наслідків, якщо є підстави для застосування декількох із них. Окрім того, дослідження проблем застосування інституту ПЗМХ можна здійснювати в аспекті більш широкого поняття про кримінально-правові наслідки вчинення суспільно небезпечного діяння особою, яка не могла усвідомлювати свої діяння або керувати ними не лише внаслідок психічного захворювання, а й з інших причин.

¹ Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (з наступними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>

² Жук І. В. Примусові заходи медичного характеру та примусове лікування у кримінальному праві України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Жук Ілона Василівна. – К., 2009. – 19 с.

³ Книга М. М. Примусові заходи медичного характеру як засіб попередження злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право» / Книга Максим Михайлович. – Дніпропетровськ, 2009. – 20 с.

⁴ Бурдін В. М. Осудність та неосудність (кримінально-правове дослідження) : монографія / В. М. Бурдін. – Л. : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. – 780 с.

⁵ Жук І. В. Вказана праця. – С. 8–11; Книга М. М. Вказана праця. – С. 7–8.

⁶ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651–VI (з наступними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

⁷ Бурдін В. М. Вказана праця. – С. 645–646.

⁸ Постанова Пленуму Верховного Суду України «Про практику застосування судами примусових заходів медичного характеру та примусового лікування» від 03.06.2005 р. № 7 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0007700-05>

⁹ Інструкція про медичне обстеження дітей і підлітків, які направляються до загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації для дітей і підлітків, які потребують особливих умов виховання / затверджена наказом Міністерства охорони здоров'я і Міністерства освіти України від 05.05.1997 р. № 137/131 [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0328-97>

Резюме

Панчак О. Г. Примусові заходи медичного характеру та інші кримінально-правові наслідки: окремі проблеми застосування.

У статті на підставі чинного законодавства та принципів кримінального права вирішуються проблеми застосування примусових заходів медичного характеру у випадках, коли є підстави для застосування й інших кримінально-правових наслідків вчинення злочинів та суспільно небезпечних діянь (реальне відбування покарання, звільнення від покарання, звільнення від відбування покарання, звільнення від кримінальної відповідальності, примусові заходи виховного характеру, примусове лікування, спеціальна конфіскація, заходи кримінально-правового характеру щодо юридичних осіб). Встановлено, що в окремих випадках примусові заходи медичного характеру можуть застосовуватися лише самостійно, в інших – можуть застосовуватися поряд із іншим кримінально-правовим наслідком, а в третіх – взагалі не повинні застосовуватися.

Ключові слова: примусові заходи медичного характеру, кримінально-правові наслідки, звільнення від кримінальної відповідальності, звільнення від покарання, звільнення від відбування покарання, примусові заходи виховного характеру.

Резюме

Панчак О. Г. Принудительные меры медицинского характера и другие уголовно-правовые последствия: некоторые проблемы применения.

В статье на основании действующего законодательства и принципов уголовного права решаются проблемы применения принудительных мер медицинского характера в случаях, когда есть основания для применения и других уголовно-правовых последствий совершения преступлений и общественно опасных деяний (реальное отбывание наказания, освобождение от наказания, освобождение от отбывания наказания, освобождение от уголовной ответственности, принудительные меры воспитательного характера, принудительное лечение, специальная конфискация, меры уголовно-правового характера для юридических лиц). Установлено, что в отдельных случаях принудительные меры медицинского характера могут применяться только самостоятельно, в других – могут применяться вместе с другим уголовно-правовым последствием, а в третьих – вообще не должны применяться.

Ключевые слова: принудительные меры медицинского характера, уголовно-правовые последствия, освобождение от уголовной ответственности, освобождение от наказания, освобождение от отбывания наказания, принудительные меры воспитательного характера.

Summary

Panchak O. Compulsory measures of medical character and other criminal law consequences: particular problems of application.

The article deals with the problems of compulsory measures of medical character applying on the basis of current legislation and principles of the criminal law in the cases when the grounds for application of the other criminal law consequences for committing the crimes and social danger actions are existing too. These other criminal law consequences are: actual serving the sentence, releasing from punishment, releasing from serving the sentence, releasing from criminal responsibility, compulsory measures of educational character, compulsory medical treatment, special confiscation, measures of criminal law nature to juridical persons. The author ascertains that in some cases the compulsory measures of medical character can be applied only independently, in the other cases they can be applied with the other criminal law consequence, and in the third ones they can not be applied.

Key words: compulsory measures of medical character, criminal law consequences, releasing from criminal responsibility, releasing from punishment, releasing from serving the sentence, compulsory measures of educational character.